پس منظرِ احکام

قربانی

قریشی نعیم اللہ "صابر"

گوشۂ تحقیقات اسلامی
اسلام آباد _ پاکستان _ فون: ۰۳۳۱۳۰۵۱۳۲۵

قرباني: پس منظر ۽ احڪام

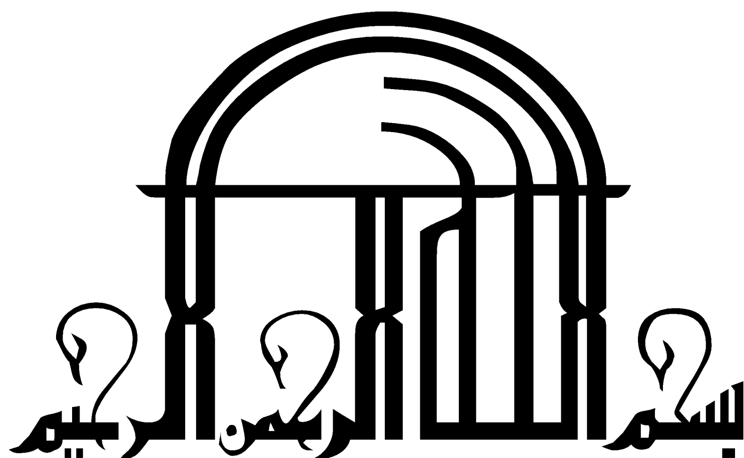
قريشي نعيم الله "صابر"

چاپو پهريون: 2017ع
ڪمپوزنگ: نصرالله
ڇپائيندڙ: گوشهءِ تحقيقات اسلامي
03313051325

QURBANI: PAS MANZAR AIN AHKAM

By: QURESHI NAEEMULLAH "SABIR"
First Edition: 2017
Composing & Design: NASRULLAH
Published by: GOSHA-E-TAHQIQAT-E-ISLAMI
Pakistan.

براءِ ايصال ثواب: خليفو يار محمدقريشي، خليفو اصغر علي قريشي، خليفو عبدالعلي قريشي، خليفو عبدالولي قريشي، خليفو عبدالقيوم قريشي، خليفو افضال احمد قريشي، خليفو عبدالماجد قريشي ۽ تمام فوت شده مٽ مائٽ ۽ امت مسلمہ

مَوْلَايَ صَلِّ وَسَلِّمْ دَائِمًا أَبَدًا

عَلَى حَبِيبِكَ خَيْرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

فهرست

ٻه اکر

اسلام هڪ مڪمل دين آهي جيڪو مؤمنن لاءِ زندگيءَ جي هر موڙ تي تربيت ڪندڙ ۽ هدايتون ڏيندڙ استاد جي حيثيت رکي ٿو. اسلام جون هدايتون قرآن پاڪ، نبي سڳوري ﷺ جي سنت، سندس صحابه ۽ اهل بيت سڳورن جي مثالي ڪردارن ۽ امت جي نامور عالمن جي ذريعي اسان کي ملنديون رهنديون آهن. جن تي عمل ڪري انسان پنهنجي رهڻي ڪرڻيءَ کي وقت سر بهتر کان بهتر ڪندو رهيو آهي. نتيجي ۾ کيس ٻن قسمن جا فائدا حاصل ٿين ٿا: هڪ رب جي رضا ۽ ٻيو هي ته مومن پنهنجي دلين کي سڪون ۽ اطمينان جي دولت سان مالا مال ڪندا رهن ٿا.

جيئن ته الله پاڪ انسانن کي پنهنجي حڪمن مڃڻ خاطر پيدا ڪيو آهي، رب جا جيڪي به حڪم مومن کي ملن ٿا هو ان تي سندس منشا آڌار مڪمل عمل ڪرڻ ۾ رڌجي وڃن ٿا. اهڙن ئي حڪمن مان هڪ حڪم رب لاءِ قرباني ڪرڻ به آهي، جنهن جا تفصيل ڄاڻڻ هونءَ ته هر مسلمان لاءِ لازم آهي پر جنهن تي قرباني واجب هجي ان لاءِ اهي حڪم وڏيڪ اهميت رکن ٿا، ڇو ته سندس ٿورڙي به لاپرواهي ۽ اڻ ڄاڻائيءَ جي ڪري سندس عمل وڃائجڻ جو خطرو ٿي پوي ٿو.

ان ڳالهه کي سامهون رکندي هي مختصر ۽ جامع ڪتاب اوهان جي آڏو پيش ڪجي ٿو، جنهن ۾ قربانيءَ جا اهم مسئلا سولي ۽ سهڻي نموني سان اوهان آڏو رکيا ويا آهن، ته جيئن ربّ ڪريم اڳيان جيڪو ڪجهه به قرباني طور پيش ڪريون، ته اهو سهڻي نموني پيش ڪيون.

ڊائريڪٽر
گوشهءِ تحقيقات اسلامي - پاڪستان

اسلام آباد
23، آگسٽ، 2017ع

قربانيءَ جو
پس منظر

الله تبارڪ وتعاليٰ حضرت اسماعيل عليہ السلام جي ذبح جو سمورو بيان قرآن شريف جي تيويهين پاري جي سورة الصافات ۾ واضح لفظن ۾ ڄاڻايو آهي. جنهن مطابق حضرت ابراهيم عليہ السلام کي خواب ۾ ٽي راتيون مسلسل اهو الهام ٿيو تہ اي ابراهيم! اٿ، اٿي پنهنجي پياري ۾ پياري شيءِ قربان ڪر. تڏهن حضرت ابراهيم عليہ السلام کي خيال آيو تہ دنيا ۾ ٻہ شيون پياري ۾ پياريون ٿينديون آهن. هڪ مال- دولت ۽ ٻيو آل- اولاد هن پهريان ٻہ ڏينهن تہ روزُ هڪ هڪ سؤ پلا اٺ قربان ڪيا، پر ٽئين رات ڪيس وري حڪم ٿيو تہ: اي ابراهيم اُٿ، ۽ اٿي پنهنجي پياري ۾ پياري شيءِ قربان ڪر. سو هِن سوچيو تہ مال جي تہ قرباني مون ڪئي آهي، اُها شايد قبول نہ پئي آهي. باقي هاڻي رهي اولاد، پوءِ پنهنجي پياري سڪيلڌي پٽ تيرهن ورهين جي نوجوان اسماعيل کي سڏي چيو:

يٰبُنَيَّ اِنِّيْٓ اَرٰى فِي الْمَنَامِ اَنِّيْٓ اَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰى ؕ

او منهنجا پٽڙا! مون رات خواب ۾ ڏٺو آهي تہ مان تو کي ذبح ڪري رهيو آهيان ان بابت تنهنجي ڇا راءِ آهي ؟

قَالَ يٰٓاَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ ۡ سَتَجِدُنِيْٓ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰبِرِيْنَ ﴿۱۰۲﴾

منهنجا بابا! جنهن ڳالهہ جو توهان کي ربِّ ڪريم وٽان حڪم ڪيو ويو آهي سا ڳالهہ جلد پوري ڪيو ان ۾ دير ڪو نہ ڪيو، ۽ جيڪڏهن الله تعاليٰ چاهيو تہ اوهان مونکي صبر ڪندڙن مان لهندؤ.

هتي صاحبزادي کان مشوري وٺڻ ۾ اها حڪمت رکيل هئي تہ پهريون ان جي عزم وهمت ۽ اطاعت ربِّي جي جذبي جو امتحان ٿي وڃي، ڇاڪاڻ تہ ثواب جو دارو مدار قصد ۽ نيّت تي آهي. ٻيو اگر هو اطاعت اختيار ڪري تہ ثواب جو مستحق ٿي وڃي. ٽيون ذبح ڪرڻ وقت جو بتقاضاءِ بَشريّت ۽ شفقتِ پدري طبعي اضطراب ۽

لغزش جو خطرو هو. ان ڪان بہ ڪنهن حَرج ۾ اطمينان ٿي پئي. تنهن ڪان پوءِ حضرت اسماعيل عليہ السلام کي گهران خوب سنواري سينگاريو ويو ۽ ٻئي ڄڻا پيءُ ۽ پٽ مَذبَح جي طرف هليا. الله تعالىٰ جي عبادت ۽ طاعت جو هي عظيم الشان مظاهرو شيطان لعين کان ڏٺو ۽ سَنو نہ ٿيو، ۽ واٽ ويندي شيطان منىٰ ۾ ٽن هنڌن تي حضرت ابراهيم عليہ السلام کي خوب راڙيو، مگر ڪيس ڪُتو جواب مليو تہ هي خالص الله تعالىٰ جو حڪم آهي جيڪو مونکي دل وجان سان تلسيم آهي، ۽ تنهنجو ڪو بہ حيلو نہ هلندو، تڏهن شيطان لعين کي ”الله اڪبر“ چئي هر هنڌ ست ست پهڻيون چُٽيون تہ شيطان مردود مايوس، ذليل ۽ خوار ٿي موٽيو. جڏهن ٻئي ڄڻا هاڻي اچي مذبح واري جاءِ تي پهتا تہ حضرت اسماعيل عليہ السلام پنهنجي والد ماجد کي ٽي وصيتون ڪيون: پهرين اِها تہ منهنجي امڙ سائڻ کي منهنجا سلام چئجو ۽ رت پريا ڪپڙا ڪيس ڏجو، جيئن ان کي تسلي ٿئي تہ سندس لختِ جگر رب جي راھہ ۾ برابر قربان ٿيو، ٻيو تہ مونکي زمين تي منهن پر ليٽائجو، پنهنجا هٿ پير ۽ اکيون ٻڌجو، متان لُڇڻ سبب اوهان کي رت جا قطرا نہ لڳي پون. ٽيون عرض تہ اوهان بہ پنهنجون اکيون ٻڌندا، اهو ان ڪري جو متان ذبح ڪرڻ مهل اوهان جي دل ۾ شفقت پِدريءَ جو جذبو نہ جاڳي پئي.

حضرت ابراهيم عليہ السلام وصيت موجب پُٽ کي پَٽَ تي ليٽائي ذبح ڪرڻ شروع ڪيو ۽ پوري قوت سان ڇري وهائي ۽ الله جل شانهٗ حضرت اسماعيل عليہ السلام جي نڙيءَ تي هڪ پتل جهڙي چيز رکي ڇڏي تہ ڪاتيءَ ڪهڻ ڪان جواب ڏنو، ان وقت رب جليل حضرت ابراهيم خليل الله کي پڪاري فرمايو!

وَنَادَيْنٰهُ اَنْ يّٰاِبْرٰهِيْمُ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا

اي ابراهيم بيشڪ تو پنهنجو خواب سچو ڪري ڏيکاريو.

بعد ۾ حضرت جبرئيل عليہ السلام کي حڪم ڪيو ويو تہ هڪ اُهو دنبو آڻ جيڪو بهشت جي باغن ۾ ويهن سالن ڪان چَرندو ٿو رهي، ان کي وٺي وڃي اسماعيل کي سوري ان جي جاءِ تي ليٽاءِ تہ جيئن ابراهيم خليل الله ان دنبي کي ذبح ڪري ڇڏي ۽ ائين ئي ٿيو جيئن الله جل جلالهٗ چاهيو. جڏهن حضرت ابراهيم عليہ السلام ذبح ڪري پنهنجي اکين جي پَٽي لاٿي، اکيون پَٽي ڏٺائين تہ سندس اڳيان

دنبو ذبح ٿيو پيو آهي ۽ اسماعيل تہ پري صحيح سلامت بيٺو آهي، تڏهن مقدس پيءُ ۽ پُٽ جي شڪر گذاريءَ، خوشيءَ ۽ مسرت جي حد نہ رهي. اها هڪ ڪليل آزمائش هئي، اهڙيءَ طرح حضرت اسماعيل عليہ السلام کي ذبح کان منشاءِ ايزديءَ موجب بچايو ويو، فرمانِ فرقان ٿيو:

اِنَّا كَذٰلِكَ نَجۡزِى الۡمُحۡسِنِيۡنَ ﴿۱۰۵﴾

بيشڪ اسان اهڙي طرح نيڪوڪارن کي چڱو بدلو ڏيندا آهيون.

قربانيءَ جو فلسفو

حضرت ابراهيم عليہ السلام جي اهڙي فداڪارانہ ڪارنامي مسلمانن جي اهڙي جشن ۽ ذبيح الله جي سالگره کي ان حقيقت جو يادگار بنايو تہ اسان بہ تقويٰ اختيار ڪيون ۽ هن دنيا ۾ آخرت لاءِ نيڪ عملن جو ذخيرو جمع ڪيون، ۽ الله تعاليٰ کي راضي ڪريون، ڇاڪاڻ تہ برتريءَ لاءِ تقويٰ شرط آهي، نہ گوري کي ڪاري تي ڪا فضيلت حاصل آهي نہ ڪاري کي گوري تي، نہ عربيءَ کي عجميءَ تي ۽ نہ عجميءَ کي عربيءَ تي (ڪا فضيلت آهي) ان ذبح عظيم ۾ بہ راز سمايل هو، ڇاڪاڻ تہ نبيءَ آخر الزمان حضرت محمد مصطفيٰ ﷺ جن سندن پُشت مان پيدا ٿيڻا هئا، ان طرف شاهہ عبداللطيف رحمة الله عليہ کهڙو نہ سهڻو اشارو ڪيو آهي:

دوست ڪُهائي دادلا، محب مارائي،
خاصن خليلن کي سختيون سهائي،
الله الصَّمد بي نياز، سا ڪري جا چاهي،
انهيءَ منجهہ آهي، ڪا اونهي ڳالهہ اسرار جي،

اڄوڪو ڏينهن اسان مسلمانن واسطي هن عهد جي تجديد لاِ بہ آهي تہ:

قُلۡ اِنَّ صَلَاتِىۡ وَنُسُكِىۡ وَمَحۡيَاىَ وَمَمَاتِىۡ لِلّٰهِ رَبِّ الۡعٰلَمِيۡنَ ﴿۱۶۲﴾ (الانعام)

(تون) چئہ تہ منهنجي نماز، ۽ منهنجي قرباني، ۽ منهنجو جيئڻ ۽ مرڻ صرف الله لاءِ آهي.

قرباني هڪ اهم ۽ قديم ترين رسم آهي، جو دنيا جي سيني مذهبن ۾ عمَلا تعليم ڪئي وئي آهي، مسلمانن لاءِ قرباني رضائي الاهيءَ جو عالمگير مظاهرو

آهي، جنهن جو مطلب صرف اطاعت ربّي ڪان سواءِ ڪجهه به نه آهي. تنهن ڪري پنهنجي حلال ڪمائيءَ مان ان جو اهتمام ڪيو وڃي، ڇاڪاڻ ته الله تعاليٰ پاڻ به پاڪ آهي ۽ پاڪ شيون پسند فرمائي ٿو، ۽ پاڻ حسين آهي ۽ حسين شيون پسند فرمائي ٿو.

قربانيءَ جا مسئلا

قربانيءَ جو حڪم سن ٻه هجريءَ ۾ ٿيو، قرباني هر صاحب نصاب مسلمان، مقيم، مرد ۽ عورت، عاقل ۽ بالغ تي واجب آهي، جنهن وٽ ساڍا ست تولا سون يا ساڍا ٻاونجاهه تولا چاندي يا ان جي مقابل رقم، ان جي گهُرج کان زائد موجود هجي، اهڙي ملڪيت تي قرباني جي معاملي ۾ سال جو گذرڻ به شرط نه آهي، جيئن زڪاة ۾ هوندو آهي.

قربانيءَ لاءِ جائز جانور

1. **دنبو:** گهٽ ۾ گهٽ ڇهن مهينن جو مگر ٿلهو متارو هجي جو ڏسڻ ۾ سال جو لڳي.
2. **رڍ ٻڪري:** گهٽ ۾ گهٽ هڪ سال جي.
3. **ڳئون ۽ مينهن:** گهٽ ۾ گهٽ ٻن سالن جي.
4. **اُٺ**، گهٽ ۾ گهٽ پنجن سالن جي عمر جو هجي.

دنبو، **رڍ ۽ ٻڪري** صرف هڪ ماڻهو خريد ڪري، قرباني ڪري سگهي ٿو، ان ۾ ٻيو ڀائيوار نٿو ٿي سگهي، باقي **ڳئون**، **مينهن ۽ اُٺ** ۾ ست ڄڻا حصيدار ٿي سگهن ٿا ۽ هڪ ڄڻو به ڪري سگهي ٿو.

قربانيءَ لاءِ ناجائز جانور

عيب وارو، بيمار، ڏٻرو، انڌو، ڪاڻو، بغير ڏندن جي، يا جيڪو جانور پيدائشي ننڍن ڪنن وارو ۽ نڪ ڪپيل هجي، ته اهڙو جانور قربانيءَ لاءِ جائز نه آهي.

جيڪو شخص شرعي قاعدن موجب صاحب نصاب جو ناهي، پر ان قربانيءَ

جي نيت سان ڪو جانور خريد ڪيو تہ ان تي قرباني واجب ٿي وئي.

گوشت جي ورهاست

قربانيءَ جو گوشت جنهن ۾ ڀائيوار هجن تہ اٽڪل تي ورهاست نہ ڪن، بلڪ وزن ڪري پورو پورو حصو توري وٺن.

قربانيءَ جي گوشت جا ٽي ڀاڱا ڪرڻ گهرجن: هڪ الله جي راهہ ۾ ڏجي، ٻيو پنهنجي عزيزن ۽ احبابن ۾ ورهائجي، ۽ ٽيون حصو پنهنجي استعمال لاءِ رکجي. سيئي الله جي راهہ ۾ ڏجي تہ بہ جائز آهي، سمورو پنهنجي عيال جي استعمال ۾ آڻي تہ بہ درست آهي.

جانور پالي متارو ڪيو

حضور اڪرم ﷺ جن جو فرمان عاليشان آهي تہ:

سَمِّنُوا ضُحَايَاكُمْ فَاِنَّهَا عَلَى الصِّرَاطِ مَطَايَاكُمْ.

مطلب تہ پنهنجي قربانيءَ جي جانورن کي چاري ٿلهو متارو ڪيو ڇو تہ اهي پل صراط تي اوهان جي سواريءَ جا وَهَٽَ ٿيندا.

هي بہ ياد رکڻ گهرجي تہ الله پاڪ قربانيءَ جي جانورن جي هر هڪ وار جي بدلي نيڪيءَ سان نوازيندو آهي.

ذبح وقت موجود رهو

قرباني ڪرڻ وارو بهتر آهي تہ پاڻ جانور ذبح ڪري، نہ تہ قربانيءَ جي جانور وٽ بوقت ذبح موجود هجي.

ڪاسائيءَ جي مزدوري جانور مان نہ ڏيو

قربانيءَ جي کل يا گوشت وغيره مان ڪاسائيءَ کي اجرت ادا نہ ڪري، ڪاسائيءَ کي مزدوري ڪيسي مان ڏجي ۽ قربانيءَ جي کل خيرات ڪري ڇڏجي.

سنت ابراهيمي

اصحابن سڳورن، نبي پاڪ ﷺ جن کان سوال ڪيو تہ سائين! اَضحیٰ ڇا آهي؟ پاڻ سڳورن ﷺ جن فرمايو تہ اضحیٰ توهان جي جَدِ امجد حضرت ابراهيم عليہ السلام جي سنت آهي.

قربانيءَ جو وقت

عيد جي ڏينهن يعني ڏهين ذوالحج تي شهر وارا قرباني عيد جي نماز کان پوءِ شروع ڪن. قربانيءَ لاءِ پهريون ڏينهن افضل آهي، باقي ڏينهن 11 ۽ 12 ذوالحج صبح صادق کان پوءِ سج لٿي کان اڳ ۾ قرباني ڪجي. اگر ڪنهن عذر يعني زوردار برسات يا بد امنيءَ جي ڪري عيد نماز پهرين ڏينهن تي ادا نہ ٿي سگهي تہ عيد نماز جو وقت گذري وڃڻ کان پوءِ قرباني ڪرڻ درست آهي.

پاڻ سڳورن جو عمل

نبي ڪريم ﷺ جن هر عيد الاضحىٰ تي ٻہ قربانيون ڪندا هئا، هڪ پنهنجي طرفان ۽ ٻي پنهنجي گنهگار امت پاران، پاڻ سڳورا ﷺ جن هجرت کان پوءِ ڏهہ سال مدينہ طيبہ ۾ رهيا ۽ هر سال برابر قرباني ڪندا رهيا.

مقرر ڏينهن ۾ قرباني نہ ڪرڻ جو مسئلو

اگر قربانيءَ جا مخصوص ڏينهن، ڏهين، يارهين ۽ ٻارهين ذوالحج گذري ويا ۽ ڪو غفلت يا ناواقفيت يا ٻئي ڪنهن عذر کان قرباني نہ ڪري سگهيو، تہ ان تي قربانيءَ جي رقم فقيرن ۽ مسڪينن ۾ صدقو ڪرڻ واجب آهي. ليڪن قربانيءَ جي ٽن ڏينهن ۾ جانور جي قيمت صدقہ ڪرڻ سان اهو واجب ادا نہ ٿيندو، هميشہ گناهہ رهندو، ڇاڪاڻ تہ قرباني هڪ مستقل عبادت آهي، جيئن نماز پڙهڻ سان روزو ۽ روزي رکڻ سان نماز ادا نٿي ٿي سگهي، اهڙي طرح صدقہ ۽ خيرات ڪرڻ سان قرباني بہ ادا نہ ٿي ٿئي.

سچي دل سان قرباني ڪيو

الله تعالىٰ جي ڪرم نوازي ڏسو، جو قربانيءَ جي پهرين قطري خون جي ڪرڻ سان ئي قرباني کي قبول فرمائي ٿو. ڇاڪاڻ تہ رب تعالىٰ کي قربانيءَ جي خون جي قطري جي ڪِرڻ کان سواءِ اڃ ٻي ڪا بہ چيز محبوب ناهي، ان ڪري جو الله سبحانہٗ وتعالىٰ وٽ نہ انهن اضحىٰ جي جانورن جو گوشت ٿو پهچي ۽ نہ رت، پر ان وٽ رڳو اوهان جي تقوىٰ، يعني خالص نيت ۽ دل جي سچائي ٿي پهچي.

ذبح ڪرڻ جو طريقو ۽ دعا

قربانيءَ جي جانور کي ذبح ڪرڻ کان اڳ ڪجھ ڪارائتي پيئارجي، ڪيس بک اڃ تي ذبح نہ ڪرڻ گھرجي، جانور جي اڳيان ڇريءَ کي تِکو نہ ڪجي ۽ ٻين جانورن جي وٽ ذبح نہ ڪرڻ گھرجي. جانور کي ذبح ڪرڻ وقت قبلہ ڏانھن سندس سڄي پاسي تي ليٽائجي، ليٽائڻ وقت ھي دعا پڙھجي:

اَللّٰھُمَّ اِنِّی وَجَّھْتُ وَجْھِیَ لِلَّذِی فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ- إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَایَ وَمَمَاتِی لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ- اللّٰھُمَّ لَکَ وَمِنْکَ بِسمِ اللهِ اللهُ اَکبَرُ.

اي منھنجا رب! بيشڪ آئون پنھنجي چھري کي عبادت لاءِ الله ڏانھن متوجہ ڪريان ٿو، اھو الله جنھن پيدا فرمايو آسمانن ۽ زمينن کي آئون حق جو تابعدار آھيان ۽ آئون مشرڪن مان نہ آھيان. بيشڪ منھنجي نماز ۽ منھنجي قرباني ۽ منھنجي زندگي ۽ موت سڀ الله لاءِ آھي، جيڪو رب آھي جھانن جو، جنھن جو ڪو شريڪ ڪونھي مون کي ان لاءِ حُڪم ٿيل آھي ۽ آءٌ پھريون مسلمان آھيان. الله جي نالي سان، جيڪو الله مٿانھون آھي.

سِير چئن رڳن کي ڏجي، نہ تہ ٽي رڳون لازمي طور ذبح ڪرڻ گھرجن.

جيڪڏھن قرباني پنھنجي طرفان آھي تہ ذبح ڪرڻ کان پوءِ ھي دعا گھرجي:

اللّٰھُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّی کَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ خَلِيْلِكَ اِبْرَاهِيم عَلَيْهِ السَّلَام وَحَبِيْبِكَ مُحَمَّد صلى الله عليه وسلم

اي منھنجا رب! تون منھنجي ھيءَ قرباني قبول فرماءِ، جيئن تون پنھنجي خليل ابراھيم عليہ السلام ۽ پنھنجي محبوب محمد صلى الله عليه وسلم جون قربانيون قبول فرمايون. آمين

جيڪڏھن ڪو ٻئي جي طرفان قرباني ڪري ٿو تہ مٿين دعا ۾ "اللّٰھُمَّ تَقَبَّلْ مِنّي" جي جڳھ تي "اللّٰھُمَّ تَقَبَّلْ مِنْ ...." کان پوءِ ان شخص جو نالو وٺي ۽ باقي دعا ساڳئي نموني پڙھي.

قربانيءَ جا تفصيلي مسئلا معلوم ڪرڻ لاءِ پنھنجي شھر جي عالمن سڳورن کان معلومات وٺجي يا فقہ جي ڪتابن کي پڙھڻ گھرجي.

عيد نماز

۽ تڪبير تشريق جا مسئلا

پاڻ ڪريم ﷺ جن ڏاڍي مينهن پوڻ جي ڪري صرف هڪ دفعو عيد جي نماز مسجد نبويءَ ۾ ادا ڪئي، باقي عمر شهر کان ٻاهر کلي ميدان ۾ عيد نماز ادا ڪندا هئا، تنهن ڪري اسان کي به پنهنجي محبوب پيغمبر ﷺ جي سنت موجب عيد گاهه ۾ وڏي اجتماع سان عيد نماز ادا ڪرڻ گهرجي، جيئن اخوت، اتحاد قائم رهي. عيد ڏينهن پاڻ سڳورا ﷺ عيد گاهه هڪ رستي کان ايندا هئا ته واپسيءَ ۾ رستو مٽائيندا هئا ۽ رستي ۾ تڪبير تشريق چوندا هئا. اها تڪبير عيد الفطر جي موقعي تي آهسته آهسته ۽ عيد الاضحیٰ ۾ بلند آواز سان پڙهندا ويندا هئا.

تڪبير تشريق جا پنج ڏينهن

ذوالحج جي نائين تاريخ نماز فجر کان تيرهين تاريخ ٽيپهريءَ جي نماز تائين هر باجماعت فرض نماز ادا ڪرڻ بعد هڪ دفعو بلند آواز سان تڪبير تشريق پڙهڻ واجب آهي. تڪبير هن طرح آهي:

اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وَ لِلّٰهِ الْحَمْدُ

جهڙي طرح نماز عيد الاضحیٰ واجب آهي ته خطبو ٻڌڻ به واجب آهي، ان ڪري نماز کانپوءِ آرام سان ويهي خاموش ٿي خطبو ٻڌي، دعا گهري پوءِ هڪ ٻئي سان خوشيءَ جو اظهار ڪري ۽ مسڪرائيندي عيد مبارڪ ڏجي.

عيد نماز بابت اهم مسئلا

عيد نماز کان اول يا بعد ۾ ڪا به نماز مسنون نه آهي.

جيڪو شخص نماز عيد ۾ شريڪ نه ٿي سگهي ته اهو چار رڪعتون نفل نماز پڙهي.

جيڪو امام سان گڏ نماز ۾ شامل ٿي وڃي چاهي تشهد ۾ ئي هجي ته اهو امام جي سلام ڦيرڻ کان پوءِ اٿي، ۽ ٻه رڪعتون نماز پڙهي وٺي.

عيد نماز جو طريقو

عيد نماز جو طريقو **نيت:** نيت ٿو ڪريان پڙهان ٿو نماز عيدالفطر ٻہ رڪعتون واجب، ساڻ ڇهن تڪبيرن زائد جي، واسطي الله تعاليٰ جي منهن طرف ڪعبة الله شريف (مقتدي چوندا) پٺيان هن امام، **تڪبير تحريم**، الله اڪبر چئي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي دن هيٺيان ٻڌي آهستہ سان ثنا پڙهبي: سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالٰى جَدُّكَ وَلَا اِلٰهَ غَيْرُكَ

هاڻي امام تي **تڪبيرون زائد** هڻندو.

پهرين تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي هيٺ ڪولي ڇڏبا.

ٻي تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي هيٺ ڪولي ڇڏبا.

ٽئين تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي، پهرين وانگر دن هيٺيان ٻڌي خاموش رهبو، هاڻي امام قرات ڪندو، رڪوع ۽ سجود ڪان پوءِ ٻي رڪعت ٿيندي جنهن ۾ امام پهرين قرات ڪندو الحمد شريف ۽ ڪا ٻي سورة پڙهندو ۽ پوءِ تڪبيرون هڻندو.

پهرين تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي هيٺ ڪولي ڇڏبا.

ٻي تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي هيٺ ڪولي ڇڏبا.

ٽئين تڪبير الله اڪبر چوندي ٻئي هٿ ڪنن تي آڻي، هيٺ ڪولي ڇڏبا.

چوٿين تڪبير رڪوع جي هوندي الله اڪبر چوندي ئي سڌو هٿ گوڏن تي رکي رڪوع ۾ وجبو ۽ باقي نماز ساڳي طريقي سان پڙهي مڪمل ڪبي.

بحمد الله تعالیٰ